

Sokszor elhangzott már, mégsem lehet eleget hangsúlyozni: az olvasásra nevelést szinte óvodás korban kell megkezdnie a szülőknek. *A könyv sohase hiányozzék a születésnapj vagy a karácsonyi ajándékok közül.* Érezze a gyerekek, hogy a könyv nélkülözhetetlen szellemi táplálékot nyújt, ami nélkül élni nem lehet, mert a könyv hozzátartozik mindennapi életünkhöz.

A rendszeresen olvasó tanuló tanárának magyarázatát összeegyezteti saját olvasmányaival, kombinál, koncentrálnak, s az így felhalmozott ismeretanyagból meg tudja tartani kitűnőségét.

Mi történik azokkal a jó eszű tanulókkal, akik nem olvasnak?

A magasabb osztályokban egy darabig csak a kitűnőség tekintélye alapján tudnak fennmaradni, aztán fokozatosan lejjebb csúsznak. Nem tudnak megkapaszkodni az ismereteikben; mert azok túlságosan egysíkúak. Mivel nem tudnak kapcsolatot teremteni más-más ismeretágakkal, kedvüket veszítik. Érzik a fehér foltokat tudásukban, s a tanár az egykor kitűnő tanuló helyett csak a kétségbeesetten kapkodó tanítványát látja maga előtt.

De élre törnek mindjobban azok a kezdetben gyengébb tanulmányi eredménnyel induló tanulók, akik időközben megszerették a könyvet, rendszeres ol-

vasókká váltak, s most már messze *maguk között hagyják a nem olvasó volt kitűnő tanulókat.*

Most, hogy az osztályzatok mindenhatósága ellen hadat üzent a pedagógia, meg fog szűnni az a *kitűnő-jegy hajhászás*, mely tulajdonképpen *elterelte a mélyebb érdeklődésről, az elmélyülésről is a figyelmet*, s felszabadítja a tanulókat azoktól a gátlásoktól, melyek megakadályozták abban, hogy még több figyelmet és időt szenteljenek az olvasásnak. A tanulók túlterhelésének megszüntével, valamivel több szabad idővel fog rendelkezni a gyerekek. E szabad időnek egy részét hasznos olvasással kell kitölteniük azoknak is, akik eddig azért nem olvastak rendszeresen, mert időhiánnyal küzdöttek.

A szülőnek, pedagógusnak, könyvtárosnak együttesen kell munkálkodniuk annak érdekében, hogy minél több gyerekek válhasson olvasó tanulóvá. *A rendszeres és válogatott olvasás* soha sem lesz a tanulás hátrányára, ellenkezőleg: alaposabbá, szélesebbé teszi a gyerekek tudását. Nem utolsó sorban biztosítja a kitűnő tanulók megmaradását az élvonalban, a gyengébbeket pedig segíti a feltörekvésben.

Kunráth Sándor
iskolai könyvtáros, Jászszentandrás
(Szolnok m.)

A debreceni szakmunkásképző iskolák könyvtárai

A három legnagyobb debreceni szakmunkásképzőbe majdnem 5000 tanuló jár. Közülük 2000 debreceni, 536 kollégiumban, 244 albérleti lakásban lakik, 2034 pedig bejáró Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár megyéből. A számokból világosan kitűnik a kollégiumi férőhelyek elégtelensége, s ennek a helyzetnek javulására a közeljövőben sem lehet számítani. Különösebben nem szükséges bizonyítani a kollégiumi bentlakás előnyös voltát a szakmunkástanulók esetében, hiszen a képzés jellege még indokoltabbá teszi ezt.

A szakmunkásképző iskolák tanulói

A pedagógusoknak ebben az iskolatípusban nehezebb az osztályokat közösséggé formálniuk, mert a tanulók a hét meghatározott napjain több *munkahelyről* (üzem, ktsz, kisipar), a bejárók pedig több helységről érkeznek. Ennek könyvtári következménye, hogy a kollégista fiatalok jóval nagyobb mértékben

veszik igénybe a könyvtár által nyújtott, pillanatnyilag igen szerény lehetőségeket. De olvasási kultúrájuk is magasabb. Amikor ugyanis 277 másodéves tanulóól azon olvasmányok iránt érdeklődünk, amelyek valamilyen módon hatottak gondolkodásukra, életvitelükre, vagy egyszerűen megnyerték tetszésüket, a kapott válaszokból kitűnt, hogy a helyben lakók (debreceniek), az albérletben élők, továbbá a bejárók és a kollégisták között nagyjából azonos arányban voltak akik pontosan meg tudtak nevezni ilyen műveket. De már azok arányát tekintve, akik csak körvonalakban tudtak megjelölni ilyeneket, s még inkább azok csoportjában, akik egyetlen rájuk különösebb hatást gyakorló művet sem voltak képesek említeni, a legkedvezőbb arányokat a *kollégisták csoportja* szolgáltatta.

Még súlyosabb probléma, hogy egy-két divatos szakma kivételével azok „kényszerülnek” szakmunkásképzőbe járni, akiket máshova nem vettek fel. (A legtöbben 2,6, 2,8-as tanulmányi átlaggal

fejleszték be az általános iskolát.) Ezek a tanulók az oktatás legnagyobb erőfeszítése ellenére sem tudják a középiskolások szintjét megközelíteni. (Az elmúlt fél év tanulmányi átlaga 2,8 volt.) Ezek után nem meglepő, hogy a megkérdezett tanulók 75 százaléka semmilyen könyvtárnak sem tagja, s a 277 másodéves tanuló 26 százaléka nem olvasott eddig, vagy nem tudott megnevezni, illetve körvonalazni olyan könyvet, amelyet valaha olvasott volna. Sajnos, az olvasók zöme is csak a lektűrök, bestsellerek vagy egyéb, igen kétes értékű könyvek forgatásáig jutott el, s értékebb szépirodalmi műveket mindössze 5 százaléka olvasott. Mindez már önmagában is jelzi a szakmunkásképző iskolák könyvtárügyének fontosságát.

A szakmunkásképző iskolák könyvtárai

A megvizsgált szakmunkásképző intézetek könyvtárait a legutóbbi időkig csak erős fenntartással lehetett könyvtárnak tekinteni. 3000—4000 kötet könyv volt összeűfolyva kis tantermekben, ahol még a legegyszerűbb kölcsönzést sem lehetett rendesen ellátni. Az említett kötetszám tanulónként legfeljebb 2 könyvet jelent, hozzászámítva azt, hogy bizonyos művekből 4—5, sőt a kötelező olvasmányokból vagy a népszerűbb könyvekből 15—20 példány is található az állományban. Még ezt a szegényes átlagot is rontja a *nagyszámú elavult* tankönyv és szépirodalmi mű. A szépirodalom és az ismeretterjesztő irodalom közötti arány 80:20, holott a tanulók talán a legnagyobb érdeklődéssel a szakmájukhoz szükséges irodalmat forgatják. A három intézetben csaknem 50 szakmát tanulnak, s ezek feléhe nincs egyetlen szakkönyv sem. Az ismeretterjesztő irodalom is igen szegényes, például összesen 8 csillagászati és 20 matematikai könyv van benne; az egyik intézetben 8 szótár található, míg a másik kettőben egy sincs.

Ilyen összetételű állománnyal még a meglévő igényeket sem lehetett maradéktalanul kielégíteni. Tudjuk, hogy a könyvtáraknak milyen nagy segítséget nyújthatnak az olvasótábor kiszélesítésében a napilapok és a folyóiratok. Ezekben a könyvtárakban a mai napig nem lehetett elérni azt sem, hogy legalább a legszükségesebb *sajtótermékekhez* hozzájussanak a tanulók.

A könyvtárosi teendőket pedagógusok végezték társadalmi munkában, vagy csekély tiszteletdíj ellenében, s így tőlük nem is lehetett elvárni, hogy a tanítás mellett igazán komoly könyvtári munkát végezzenek.

1972-ben a Munkaügyi Minisztérium

nagyobb pénzüsszegeket adott arra a célra, hogy a könyvtárak szerezzék be a legszükségesebb könyveket. (Lásd Szabó Sándorné cikkét a Könyvtáros 1973/1. számában.)

A könyvtárak *tágasabb helyiségbe* költöztek, vagy költöznek, s így lehetőség nyílik olvasóterem kialakítására is. Az elmúlt év folyamán *mindhárom intézetben főhivatású könyvtárost* alkalmaztak.

A jövő feladatai

A jövőt illetően a legfontosabb, hogy a fenntartó szervek *folyamatosan* elegendő pénzt szánjanak *az állomány gyarapítására*. Ugyancsak fontos kapcsolatot teremteni a Pedagógus Továbbképző Intézet könyvtárával, amely a Hajdú-Bihar megyei iskolák és iskolai könyvtárak módszertani és szakmai felügyeleti központja. Jellemző, hogy eddig nem is tudtak az ipari szakmunkásképző intézetek erről az intézményről, ahonnan módszertani útmutatást és a lehetőségek szerinti tényleges segítséget is (könyv, folyóirat, propagandaanyag) kaphatnak. Mivel mindhárom szakmunkásképző iskola azonos problémákkal küszködik, és végeredményben azonos jellegű feladatokat kíván megoldani, célszerűnek látszik, hogy *tájékoztató munkájukat összehangolják*. (Pl. a tantárgyi és a szépirodalmi ajánló bibliográfiák; az osztályfőnöki órák anyagához való irodalom beszerzése, kicserélése.)

Nagyon fontos a pedagógusokkal való jó viszony fenntartása, mert ők sokat tehetnek a könyvtárak népszerűsítéséért, a tanulók olvasóvá neveléséért.

Külön gond az albérlésben lakó és a vidékről bejáró tanulók könyvellátása. A bejárók sok időt töltenek utazással, emiatt a velük való erőteljes foglalkozás a legsürgősebb feladatok egyike. A vidékről bejáró tanulók 67 százaléka napi 2 óránál több időt veszít el az utazással és a várakozással.

Feladat még a különféle szakkörök szakirodalommal való ellátása is, mert pillanatnyilag csak a helyismereti szakkör tudja felhasználni azokat a régi könyveket, amelyek rendelkezésre állnak.

Mindezekhez nagy, tartalmában is értékes könyvállományt kell kialakítani. Nyilvánvaló, hogy a könyvtár önmagában nem tudja a szakmunkástanulók hátrányos helyzetét felszámolni, de *hozzájárulhat ahhoz*, hogy műveltebb szakmunkásokká váljanak.

Nyilas György

a debreceni 127. sz. szakmunkásképző intézet könyvtárosa